

ПЕРШОДРУКИ

**Володимир
Гнатюк**

**Галицько-руські
народні легенди**

**Том II
Етнографічний збірник**

**Харків
«ФОЛІО»
2018**

213. Великан і його мати.

Коли рід людей великанів вмер по землі, лишив ся був іще один велит зі старою своєю матерею. Довго вони блукали по пушах, підпирючи ся сосною, вирваною з корінцем. Раз вийшов великан із ліса на поле і побачив людей звичайних, що орали сохою землю. Вид сей зачудував його не мало; взяв на свою долю соху враз із волами, плугатором і погоничем і поїс до матери, щоби їй ті сотворіня показати. Припоспів і питає старої: Що то, матінко, за звірятка, що так риють землю? — То теперішні люди — відповіла стара мати велетня; племя наше чим раз більше маліє і приїде колись до того, перед кішцем світа, що в печи одній буде двапайцять молотільників молотити.

Зоря, 1880, ст. 318.

214. Три покоління людські. А.

С почитку світа то були такі велікі льуди, шчо підпирали головам поїт чорні хмарні і пристунали гори й доминні. Йак пристуналу дуба і ўколю сьп ў ногу, ўзьну найгрубшого дуба йидноу рукоу і вимкнуу з змьлі. І казау: шчом сьп ў бодлак ўколю! Йиден другому з руки ў руку биз Днїстєр і биз Дунай сокіру подавау. Али тих льудий ўже тшєр нїма по потопі нїгдє. Йак мапа буги потопна, то сьп йавили сирєдного рєда льуди і ворали на нєли плугом. А нєлт йшоу з далєкої дорєги до дєму і ўзьну на йидну долєвну штири волі і плуг і два льуда і принєсє до дєму і показау мамі. Пристуніу поріх і показуйп: Адї, мамо, йакі там на нєли хробачкі рїйут! — А мапа, казала: Віднєсї, сїну, пазат там, вікнє узьну, бо то по нас будуг такі льуди! — А по сирєднім рєдї трєта прєтвє льудий, то будут такі за вїлїкї, йак є кукурудзєй качїшкї, шчо будє двапайцїть ў йиднїм пїйцу молотїти, а йак здїбли чоловїк сирєдного рєда такі малєнїкї льуди, то таїже збирє на долєвну і принєсє мамі па нєкас. Йак йидєн жємшїр буу при вєську та вїдїу малювану вєлїтову нєгу; цїлого чоловїка нї малюйут, бо нїма дє.

Зач. 1897 р. в Пушиках, Бучацького пов. від Тимка Гринишного.

215. Великани і лїлїпути. Б.

Вїли такі льуди велїкї колєсє, жи йак косїли то косїу йидєн на Магурї, а другий на Ворывїх. Йак трєба бїло кєсу правїти, то йидєн

другому подаў ка́міньа із Ворыво́го аж на Ма́гуру. А на рёшты то ин ко́нче із Ма́гури на Ворыво́й, али і йи́нчі такі го́ры бы́ли, жи з горы на гору́ подаў. А по́тому по них, то наста́ли йи́нчі лю́ди, ме́ньчі. І днесь шчо верста́, ўсе ме́ньчі. І мо́жемо си ўзя́ти та́кий при́мір з нас, жи внесе́ на на́ших сьвідо́мі тра́фйа́йи сьа мно́го, жи сьны́ ме́ньчі від віт-цьбу́. Али по нас шче такі прійду́т, йи про́нове́сьть, жи де́сьть бу́де руба́ти бо́дака́, а два́найцьты́ ў не́чі бу́де мо́лоты́ги. Али ми шче до́бре не зна́ймо, хыба́ Бог.

Зап. в ма́ртї, 1899 р. у Ми́шани, Ста́росамбі́рського пов від Гри́ци Олі́шана Тера́ського.

Паралелі: Zbiór wiad. T. XI, 3, ст. 215. — Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 383. — Чубинський, Труды, I, ст. 212 і 216. — Етногр. Збірник. Т. V. Ст. 94. Ч. 2. — Kolberg, Poznańskie. T. VII. Ст. 17—20. — Nowosielski, Lud ukraiński. T. II. Ст. 11—14. — Zamarski, Podania i baśni ludu w Mazowszu. Ст. 161.

216. Великани і карлики. В.

Ной був та́кий ма́лий, жи йак ко́го хты́в вдари́ти в пісо́к, то му́сьів аш пі́текакувати. А пе́рши знов бу́ли вилі́кі лю́ди. Ка́жут, йак чо́ловік сьів паску́дити, то го́ дум в с...у ко́лов. А лю́ди ка́жут, жи по на́ші сме́рті бу́ди два́найцьты́ чо́ловіків в пійцу́ мо́лоты́ти, такі бу́ду́т ма́лы.

Зап. від ба́тька в Будза́нові О. Деревни́ка.

217. Літавиця¹⁾ в Га́зди. А.

Дика ба́ба любит дуже горо́х, а найско́рше мо́жна її з'я́мати, як її ся вове́ме чо́боти. Оден господа́р з'я́вав її в сво́ім горо́сі, чо́боти взяв, схова́в до ко́моры, а дика ба́ба зачала́ єго́ просити, щоби́ їй віддав чо́боти. Він не віддав, а во́па то́гди пішла́ за ним до до́му і служи́ла му́ як найві́рнійша служи́ця. Роби́ла вся́ку господа́реку́ роботу́ дуже зру́чно і господа́р не міг її нахвалити́ ся. Так служи́ла єму́ аж до різдвя́них сьвя́т. На сьвя́тий ве́чер помо́гла га́здни́и все робити́ і варити, а коли́ ве́чери вже́ була́ гото́ва, га́здни́я сказа́ла всі́й че́ляди: Про́шу вас всі́х до ве́чері!

¹⁾ Літави́ця назива́є ся та́кож пере́лестни́ця або́ дика ба́ба.

Всі посідали, а дика баба сіла собі в кутику і все сьміяла ся через цілу вечеру, ниц не їла, лише сьміяла ся. Її ся питали, чога вона ся сьміє, але вона не хотїла сказати. Аж як скінчили вечеряти і ще більше її просили, щоби сказала їм, вона їм обіцяла сказати, коли їй віддадуть чоботи. Господар їй обіцяв, що віддасть, а вона зачала їм розповідати:

Як би ви видїли, що ся з вашов вечеров діяло, ви би і самі не були їми, лишень биєте ся сьміяли. Газдиня намісьць сказати: Прошу вас всіх хрещених до вечері — сказала тільки: Прошу вас всіх до вечері. — Тогди ся злетїли всі чорти і показували ріжні фіґлі, скакали по столї, по мисках, плювали до них і ш.

Тогди господарі зачали її ся розпитувати о ріжні річи, о ліки проти ріжних хороб, чарів і ш. Вона їм все розповіла, вони їй тогди дали чоботи і вона пішла собі. Як уже була на дорозі, тогди господар пригадав собі ще, що не запитав ся її, що робити на мотилицю у овец. Впбїг за нею на дорогу і питає ся її. А вона ему сказала: Возьми ніж, тай заріж, тай із'їж!

Зап. в Крушевлянці, Стрийського пов. Ю. Яворський.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, кн. 6, ст. 358—359. — Kolberg, Pokucie. T. III. Ст. 103.

218. Дика баба в газди. Б.

Вораў чоловік на полі, і алапаў діку бабу. Немаў її де лишити, причинїў до коней і ходїла ўраз з кіньма і з ним. Баба сьлі подивїла ў гору до неба і сьє осьмихнула. Питаў сьє господар, чо ти сьє усьміхайєш? А дзіворонок підльїтаў вєсоко, і спїваў пісьню жїлїєспво. Кайє: Ци знайєш, господару, воя тєбє проклинайє (тотá пташка, жє підльїтайє), жєбїє від Бóга ласки не маў, шчєє моїї дїти приораў, шчо ти прєрєнїє гнїздó ў йєнчє мїєцє. Надлєтїла ворона і над йєго нївоў кракала. Сказала дика баба, шчо то твій приїтїль; би ти сьє тїлькó кїп ўрòдїло, шчо ворона закракала. Збираў сьє господар той ў вєчєр до дому і браў є собоў лїку бабу. А баба кайє: Нусти мєнє, най вїзьмў малу дитїну, тай приїду до тєбє.

Кайє: Колї ти, бабо, не приїдєш. А дікі льуди не знайут нї молитвїў, нї прїєслїги.

Казала дика баба: Йак не приїту, би мїєє той грїх побїў, шчо ў недїльїу назурї опїтїнайє. І ўзїяла дитїну і приїшла до того господаря до хати. Прєрєбувала баба ў того господаря до рїздвїшних сьвїт,

до свѣтлого вѣчеря. А на свѣтлий вѣчер той гавда закадіў у хаты. А злий дух сидіў на коминні і тикаў с коминна, аш сьн за порогом зашпотаў, піткнў сьс. А баба заціла сьміяти сьс.

Скажі, бабо, чо сьс сьміятн, то тьс лўшчу на вольу.

Баба казала, жс сидіў чортѣака на коминні і пошудіў вас, блетс сьс еваріли мѣжн собоў, гавда й гавдіннн а тѣнер тикаў, та сьс пошпотаў, йак закадіў гавда. І пустиў бабу на свободну вольу.

Зап. в сѣчнл, 1897, в Пужпиках, Буцацького пов. від Тнжа Гринимшиного.

219. Літавиця за жінку. А.

Буў йедѣн такій у жоні йеднбїї снп і нїїди нс мїг собі дї-
брати жонў і так він ходіў по цїлому свѣту шукайучн собі. Назнваў
сьс Фекман. Акуратнс він йде раз у лїты, дївнт сьс, а йеднї дїў-
чннн така крѣсна мїкат горох йсгѣ. Раз він сьс так загадаў і ўкраў
їїї черевїкн. Онї хѣднт, завѣднт, йѣкат кѣю нбѣго: він вїйшоў нїбн
то шчо він нн знїѣс і кїжс її: Чогѣ плїчсш? — Онї кїжс: Хтось
ўкраў мойї чнрнвїкн. — Він тогдї кїжс: Шчобнсь заплатїта, йакбн
їа тобї повїў, хто їїх ўзяў? — Онї кїжс: Хтѣбн шчо хотїў. —
Тогдї він кїжс їїї: Йсслн сьс зо мноў поберѣш, то їа тобї вїддїм. —
Онї кїжс: Нїай бїдс. — А онї дїжс крѣсна бїла. Она кїжс: Їа сьс
с тобоў поберў, тїлькѣ жсбнсь сьс нїїдн нн звїдуваў мнѣ, шчо їа
будў дїятн. (А онї була лїтавнцн). Ў тїм часї зробїш вєсьїлї
і йакуратнс ў пїўроку мїлн йеднў дїтїну. Такї була крѣсна дїтїна,
шчо сьс зчнрало цїлс сѣлѣ. Він сьс дїжн тїшнїў, алс тогї дїтїна нс
мнѣго пожїла і ўмѣрла. Він росчаў йѣкати, плїкати, бо му буў жалс.
А онї пїшла за музїкамн і застївнла собі баль у хаты. Дїтїна на
столї, а онї собі танцьуїс, сьнїват, а він з жїлї аж ўмїрат. А маў
вн шчс старѣго тїта. І раз ў тїм часї ннзабавѣм ўмѣр тїто. Він ўжс
рад, шчо старїй ўмѣр, — онї так росчїла плїкати і нїдати на нбѣго
цїлїй час, кїлькѣ ўжс ў хаты лсжїў. Але йсїї гавда нс сьвїїс їїїї ка-
зїти нчѣго. Алн онї фурт там плїчс, йѣкат і нїднт сьс, а йсмў така
прнїшлї злїсць до сѣрцн, шчо мўсьїў сьс звїдати, шчо тогѣ йс, шчо
такї була мїла дїтїна і онї нс жїлувала, а такїй старїй чѣловїк, ўжс
на свѣтї дѣста сьс пажїў і онї так дїжс за ннм плїчс. — Онї йсмў
кїжс: Їа тобї казїла, обнс сьс мѣнѣ нс звїдаў нїїдн. — Ў тїм часї
їак сїла на вїкнѣ і росчїла му казїти: Йак мойї дїтїна ўмѣрла, то
тїлькѣ булѣ ангелнїў, пѣўна хїта і ўсї сьс тїшннлн, а твїї тїто йак
ўмѣр, то шчс бїльшс прнїшлѣ дїявѣлнїў і мїло го з ослѣну не урвїлн.

Йакби була йа сьа ту не трафіла, то пёўне буюбсь не відыў, де сьа твій тато подыў. — Ў тым часы з вікна знікли, навіть сам не знаў, де і кудя.

Зап. 1895, в Хітарі, Стрыйського пов. від Олекси Прохвата.

220. Жвінка-ангел. Б.

Раз одін віўчыр стаў до овец у полонинні. Але овец тих ни бо-гато було, шо лиш одін такий віўчыр пас. А йиму си ўтымныло дуже ў полонинні, шо він сам пас, — а він буў скрипник. Тай переказаў він у селю, абі йиму вінесли скрипку. Они вінесли йиму скрипку, тай він ходит собі тай играйт з віўцями. Тай прийшоў він не скрипкою играйчи, тай пас віўцы, у одін затынок. А там дуже буў глыбький потык. А він сьіў на колоду та играйи собі, а віўцы пасут. А він уздріў — а дві панні вибігайт. Тай тогді танцуйут перед него; тай завертайт йиму віўцы, віўцы йдут від него. Та так він тамечки свас на тін місци дуже пашу, бо ў другім боцьи йиму си ни показували ті панні, лиш там ў тін затынку, — а ватаг пеказаў до него, тот шо глыбьке молоко вид овец: „Шо ти так — ке — лихо віўцы пасеш, шо ўни молока аны раз не дайт? Та ти — ке — ўперед пас, та було молоко, а витколі йис — ка — скрипку вінис, виттогді молока нема від овец...“ — А він каже до ватага: „Йа йик доси пас (передом), так и тепер пасу, йа не знайу — кае — чо то молока пєва...“ — А тим чысом виішоў не селя домарь (чоловік), тай сказаў ватаг до того домарья: „Ця би ти — кае — не пішоў з віўцями? Во цєс віўчыр — каже — дуже лихо віўцы пасет, шо нема молока“. — А він ўзьиў отак тай пішоў, тот домарь, з віўцями тай пасет віўцы, а тот віўчыр ў стайни з ватагом. Тай каже йиму ватаг: „Шо йис такий смутний, шо-с не пішоў з віўцями?“ — А він ке: „Йа засмутіў си, бо мині льише коло овец, йик тут у стайни с тобою сидити“. — А ватаг каже йиму: „Вері играй у скрипку, не смугі си — каже свойиу віўчырєви. А він ўзьиў скрипку тай зачыў играти. Ватаг уздріў, йик играйи ў скрипку віўчыр йигю, а то пряходьут тоті самі дві панні ид стайи тай зазирайт крив дїркі ў стайу, крив стыну. А він йик уздріў йик, тот віўчыр, тай зачыў тогді весельишоу скрипкою играти. А ватаг каже до него: „А шо-с йис тепер веселий?“ — А він каже: „Йа веселий тенерички, бо йа льишу хіть дїстаў“. — Во він гадяў, шо ватаг не видит, лиш він, ті панні. А ватаг сказаў: „Идыт, панні, ў стайу судя, ни дшит си з надїрїа“. — А ўни сказаїи: „Ми би йшли ў стайу, але ви жєте си з пас

сміійти“. — А ватаг сказаў: „Ныі, не будемо си смійити, йдыт суді“. — Він тогді, йак увійшли ўни ў стаію, а ватаг сказаў: „Ану тепэрчки беріт та данцуйте тут“. — А ўни сказа́ли: „Ми бе данцува́ли, але ви ме́те нас на збіткы ма́ти...“ — А він сказаў: „Не будемо на збіткы ма́ти, лиш данцуйте“. — А ватаг сказаў тогді, йик оні виданцува́ли: „Ві бе-сте — ка — одна не пішли за цего мойнго віўчырйа?“ — А одна, котра говорила такі видра́зу, та й сказа́ла: „Іа би пішла за ва́шьнго віўчырйа, коби він — ка́же — ў ме́но нічо́ нько́ли ны́ за шо не пита́у си. Бо йик він мет си ў ме́ни пита́ти хо́ц за шо, то йа тогді не йнго, він не мий́ бу́дет“. — Тогді він сказаў: „Іа не бу́ду си пита́ти, но́ки ми будемо́ жити дво́иц ў кўпі; але скажіт — ка́же — ви мнны́, ш чо́го ви йи пашні?“ — А ўни сказа́ли: „Ми йи — ка́же — с премўдрих а́нгеліў пашні“. — Та́й тогді сказаў ватаг до них: „Иды́т собі, скажіт до та́та, шо ви йде́те за цего мойнго віўчырйа“. — А ўна сказа́ла: „Мнны́ — ка́же — ўже не вішно йти пд та́товц, йик йа — ка́же — ўже обеспечы́ла, шо йа піду за ва́шьнго віўчырйа“. — А ватаг тогді сказаў до не́й: „То тре́ба — ка́же — йти и вінчы́ти си до кельдза, йик ти йдеш за не́го“. — А ўна ка́же: „Іа нісе зна́ю, шо тре́ба вінчы́ти се у кельдза“. — Та́й утак зайшли у село́, та́й пішли до кельдза та́й тамки звінчы́ли си. Та́й зачы́ли собі тогді газдува́ти. Та за одны́ два ро́ки, йик си звінчы́ли, та такім стаў бога́чым, шо жа́ден бога́ч из них ни ривнаў се. Та́й утак у них уроды́ла си одна́ диты́на. А ўна дўже зачы́ла пла́кати тогді, йик си у них диты́на уроды́ла. А йимў то́то ды́но ста́ло, шо ўона́ пла́че, шо си ўроды́ла диты́на, — він собі ка́же сам до се́бе, шо — : „Ў нас такій майнток, а жінка пла́че, шо диты́на си ўроды́ла...“ Але пита́ти се ў не́й не пита́йит се, бо казаў ў полошны́, шо ни мет пита́ти се. Але потому́ ўмерла ў не́го ма́ма. А він ка́жет: „Най-ко шо тепэрка бу́де жінка робіти? Ци ме пла́кати ци ны́ за мойнў ма́моў?“ — А ўна так дўже пла́че за йнго ма́моў, шо не перестайіт пла́кати. Та́й сховали ўже йнго ма́му, а потому́ ўмерла то́та йнго диты́на. А ўна за тоў диты́ноў свойнў не пла́кала, так йик за ма́моў пла́кала, але сива́йи та ў до́лони плешчет, ра́туйт се, шо ўмерла диты́на. Він тогді не ка́же нічо́, лиш собі гадкўйт. Ві́ттак уроды́ла си ў не́го дру́га диты́на. А він, ка́жет, дивит се, — а жінка зноў зачы́ла пла́кати так, шо та диты́на ўроды́ла се дру́га, — а він сказаў: „Іа бе ў те́бе, жінко, шое (се) пита́ў...“ — А ўна ка́же до не́го: „Іа зна́ю, чо би ти се — ке — пита́ў. Ти — ке — бес се пита́ў ў ме́не, шо йик ў нас диты́на ўроды́ла се, а йик йа пла́кала? Іа тому́ пла́кала, бо ўно си — ке — ўроды́ло ту́чечки, та ме бідувати, ўно — ка — так ме ма́ти гріх, йик и ми майнмо, — та тому́ йа пла́чу. А тепэрчки — ка́же — то́бі ды́но бу́ло, чо йа так за тво́йнў ма́моў

плакала, — а йа — ка — за твоїну маму плакала, бо твоїну маму прийшли брати чорті, а йа — ка — плакала та голосіла, аби їх — кже — відогнала. Але — ка — жи́ко ксьондз сховаў, шо йа — ка — не доплакала око сліз; тай бих — кже — була доплакала око сліз, тай бих була відогнала ўсіх дьаволіў, котрі були — ка — прийшли по маму. А — кже — йик моїа дитіна ўмерла, ваньа, то йа — ка — тиму співала та радувала се, шо ўже будемо мати ангельа, шо не буде бідувати, а цисья — кже — дитіна, шо ўроділа се ўже ў нас зноў друга, то не буде — кже — жити та буде бідувати. А теперчки — кже, — йа — ка — тобі не казана, аби ти се ў мене не питаў ні за шо? Йик йис — кже — буў ніхто, так будеш — кже — ніхто — тай ўхоніла ту дитіну сперед него тай ўтекла собі.

А він стаў назад такий бідний, йик буў спершу. А він так се зажуриў и сказаў, шо — : „Му́сьу йти — ка — своїй жінки шукати, аби шукав, доки не погину“. — Тай пішоў собі шукати йиї, тай ўзьну собі води святиї тай идєг лысама великими. Тай находи ў лысы, шо два чорті бїут се: хромий чорт из дужим. А він, хромий чорт, йик побачиў цего чоловіка, котрий шукав жінки, тай сказаў: „Шо ти хочеш, борони́ти мене, аби нес мене не ўбиў?“ — А він йик ухоніў лўнку (шлик) з голови того чорта дужого, котрий буў извєрхи, верьх того кривого, тогди побри́скаў йигó водоў святиў тай чорт перестрашив се тай утык, шо лишив уже и ту лўнку у него, не виднїмаў. А тогди тот кже кривий до того чоловіка, тот чорт: „Шо ти хочеш — кже, — шо ти мене ўборониў?“ — А він сказаў: „Ничо не хочу ў тебе, лиш там мене занесї, де моїа жінка вичпина“. — А він сказаў: „Вольїў мене — ка — нес убити, йик той менї маў несє казати. Твоїа — ка — жінка аж на тридеўитїй землї“. — Та йик узив го на плєчі, тай набїг за добу аш там на тридеўити земљу з ним. Тай принїс тай поклав йигó аш нїт ту хату, де йигó жінка мешкайт. Тай сам собі чорт пішоў вїтти. А тот узив собі тот шлик на голову тай стоїт під двєрьми. А жінка йигó виходит на двір тай не видит свого чоловіка, бо він маїи шлик на голові с чорта. А він ўходи ў хату, — а дитіна йигó сидїт на прїпїчку. А він трóшки піднїў шлик из голови, а дитіна ўдрїла йигó тогди, тата своїнго. Тай крикнула: „Мамо — ке — мамо, тато наш гєзде!“ — А ўна зрикла до дитїни: „Кобї, сїну, тата Бог даў тўтечки! Але бо — ка — тато судї не гóдеп прїйти...“ — А він звер шлик з голови у хати, тай ўже ўдрїла и вона йигó тогди. Тай тогди зрекла до него: „Бóгу дякувати — ка шо йа тебе ўдрїла — кже. Тепєр — кже — ў мене питаї се, шо хочеш (то тепєр ўже мóжна), а тогди, то — кже — не вїнно було се питати ў мене“. — Тай

вита́к она́ вітти ўзя́ла дити́ну та́й сво́йно́го чо́лові́ка та́й ві́несла наза́д суді́ на це́с сві́т. Та́й ота́к та́кий майі́ток наза́д спрова́дили, йпк ма́ли спершу́. — Но, то ца́ -же ў́ся ба́йка.

Зап. 1899 р. в Тюдені, Косівського пов. Осни Ровдольський.

221. Пропасниця.

Оден король був дуже розумний, добре радив ся в кожній пригоді, попідбивав під себе багато країв і миру, а того що з ним мірав ся, завсігди поборов. Ніхто не знав, звідки єму так все добре ведеть ся. Раз же приїхало до него три царі — не застали его дома, а йно дочку его. Питають ся вони її: Що то твому батькови так все руков йде? Звідки він має таку добру раду і щастє? Впвідай ся ти у твого батька за те все, а ми тобі заплачимо великими грішми. — Здала ся тая крілевна на їх волю і вачала батька лестками підходити, щоб їй причину своєї моци сказав. Батько любив свою дочку, та́й каже їй: Ото я маю такого старого мудрого слугу, він мнї вірний і завсігди мнї добру пораду дає; я за нев йду, та́й мнї щастить ся. — Доо-віла тєє дочка крілева тим царам, а вони тільки того хтіли знати. Під-мовили її, щоби тому слугі старому голову втяла і їм припєсла. Зро-бия вона тєє і несе голову того слуги на мисці до тих трєх царів. Руки їй зо страху трясуть ся, дроц її переберає — а тут далі голова з миски проговорила до неї: Будєш трясти ся до суду-віку! — І звідєс то пішла пропасниця на цілий сьвіт.

Правда, 1868, ст. 48.

222. Мороз.

Одного разу перед Різдом були дуже сильні морози. Люде сиділи в хатах, а старі баби на запічках і там прями куделі. Так сиділи в одній хаті обі матері молодих сунругів і балакали собі о давних літах. Молода ґосподиня порала ся коло вечері, а її муж що йно прийшов із роботи і грів руки коло огня.

— А що там чувати в селі? питала мати.

— А що, мамуно, мороз! — каже син. — А он коло коршми люде балакают, що як яка баба пересидит сю ніч на хаті, то в змнї мясницї віддаєть ся за парубка.

Баба нічого не відповіла, а тільки подумала собі: Коби борше по-вечеряли! — По вечері всі забирають ся спати, ґосподиня мама ліве

на ніч, а господарева задягнувши онанчинку пішла на двір, найшла драбину і вилізла на хату тай сидит. Коло півночи чує баба, що хтось іде дорогою. Оглядає ся і видит, що то якийсь чоловік. Увидів той чоловік і її на хаті, став тай каже до неї:

— А що, бабусю, мороз?

— Ой мороз, мороз! Боже его спомож! — відповіла баба з даху.

За те Мороз — бо то він був — дав їй кожух і пішов собі. Вже баба в теплі пересиділа до рана, а рано злізла і розмовіла свою пригоду свасі і дїтьом. На другу ніч, ще й не смеркло ся гаразд, а господаринна мати взявши 12 кожухів пішла сидіти на хату. Не встигла вона вилізти на дах, аж тут як не пустит ся дощ! Геть змочив бабі кожух. Баба скинула мокрий і бере сухий, та і той мусіла не за довго скинути. Так скидаючи один по другім зістала вже лиш у остатнім, а й той мокрий як хлющ. Аж дивит ся, хтось іде улицею тай каже до неї:

— А що, бабусю, мороз?

— Ой мороз, мороз — каже баба — дїдько з него тисне!

Мороз як тото вчув, як потиснув, а баба лиш киць! тай злетіла нежива з хати. Поховали бабу, а господарева мама дістала кожух, а в зпниі мясницї посватав ї молодий шарубок. Так їй Бог дав.

Зап. 1875 р. в Лосичи, Ворцінського пов. Лев Васильович.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, кн. 6, ст. 360. — Zbiór wiad. III. 16, 2, ст. 65. Т. II, 2, ст. 59. — Чубинський, Труды, II, ст. 434—435. — Грінченко, Изъ устья народа. Ст. 240—242. — Манжура, Сказки, ст. 143—144. — Етногр. Збірник. Т. VI. Ч. 142. — Рус. Филол. Вѣстникъ, 1891, ч. 3: Сумцовъ, Сказанія о зайцѣ днѣй. — Романовъ, Бѣлор. Сборникъ. Т. III. Ст. 361. — Federowski, Lud białoruski. Т. I. Ст. 159—160.

223. Вітер пробитий ножем.

Молотив один господар, як змолотив, розчав віяти зерно, і ані дай Боже звіяти; він собі стане по тім боці, і вітер також по тім боці дув; він стане по другім боці, і вітер по другім боці дув; так му весь помішав, же не міг ся ради дати. Відтак розсердив ся, хопив ніж і вер пив, а ніж десь ізчез. Від тої хвилі вже тому гаадї вітер не перешкаджав, але вже му ся нич не вело. Іде тот господар раз в дорогу, приходить до єдиного села, там ся лише в єдиній хаті ще світять, а в тій хаті мешкав тот Вітер, що за ним тот ножом вер, і тот ніж ему ся в литку

зап'яв, а тот Вітер не міг го собі виняти. Приходить тот господар до тої хати і просит ся на ніч, а тот му повідат: — Якже я тебе маю на ніч пріяти, коли ти мені ніж в литку вняв? І не хотів го пріяти доти до себе на ніч, доки му не вняв того ножа зза литки.

Ігнатій зъ Никловичъ, Кавки, ст. 68—69.

Паралелі: Драгоманов, Малор. преданія. Ст. 387—388.

224. Вітер зятем.

Був собі чоловік і жінка. Одного разу жалн воши збіже в поли і дуже піррили. Тогда тая жінка рекла:

— Новій вітрочку, дам за тебе дівочку, як буду мати.

І зачав на шо дуги вітер аж до вечера, а чоловік був так само зіпрів, як і перед тим. Но якісь часі тота жінка мала дочку, назвали її Марусею. Росла собі тота Маруся, а як прийшов той час, що могла вже віддавати ся, то посватали її з одним парубком. Іде вже вона з ним до слюбу, а ту як не зірве ся буря, як не подуе вітер, тай ухонив тую Марусю і поніс.

Минуло так кілька місяців. Мати дуже тужила за донькою і жадала дуже бути у неї. Вийшла вона раз на подвірє, а ту як не зірве ся вітер, ухонив її і заніс до її доньки. А тота Маруся була тепер того вітра жінка. Дуже вона втішила ся побачивши свою маму. Мати зачала її випитувати, як їй ся поводит, подивила ся на її господарство — достатки там такі, що Боже! Побула там мати пять днів, а як уже хотіла іти до дому, тогда її дочка набрала досить грошей, положила матери на голову, облінила тістом, а потім завила матір у околот соломи. Вітер як подув добре, тай заніс свою тещу назад до її дому.

Ішла тогда тота мати до свого сина тай просит, щобн її голову знив, але син каже:

-- Ідїт, мамо, до доньки, най вона вам змиє!

Ішла мати до другої доньки, а тая зачала її мити голову, а з голони носипали ся золоті гроші. Тай так і тоту другу доньку було чим винівувати.

Зап. в Нагірних, Заліщицького пов. М. Гуменюк.

Паралелі: Житє і Слово, 1894, кн. 6, ст. 360—361.